

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра військового права

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Гендерна рівність в оборонній сфері»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором курсанта (студента)

Рік набору – 2021

Харків – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Гендерна рівність в оборонній сфері» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021.15 с.

Розробник:

Червякова Оксана Вікторівна, доцентка кафедри військового права,
кандидатка юридичних наук

Затверджено на засіданні кафедри військового права
(протокол № 14 від 24.06.2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на
засіданні кафедри військового права
(протокол № 11 від 21.06. 2022 р.)

ТВО начальника кафедри – майор Владислав Мехеда, кандидат юридичних наук

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	«Гендерна рівність в оборонній сфері»
Статус навчальної дисципліни	За вибором курсанта (студента)
Викладач	Червякова Оксана Вікторівна – доцентка кафедри військового права, кандидатка юридичних наук
Контактний телефон	+380953668219
E-mail	cherviakovaov@ukr.net
Консультації	відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	Групові консультації в Telegram Індивідуальні консультації за допомогою сервісу «Zoom» чи месенджерів (Telegram, WhatsApp)

Анотація навчальної дисципліни

Формуються системні знання щодо поняття гендерної рівності та впровадження гендерних підходів у сектор безпеки і оборони, інтеграції жінок в сили оборони України та пов'язані з цим практичні виклики організації військової служби, враховуючи закордонний досвід забезпечення гендерної рівності в оборонній сфері.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – надати курсантам (студентам) знання щодо поняття гендерної рівності та впровадження гендерних підходів у сектор безпеки і оборони, інтеграції жінок в сили оборони України та пов'язані з цим практичні виклики організації військової служби, враховуючи закордонний досвід забезпечення гендерної рівності в оборонній сфері, міжнародні та стандарти НАТО з гендерних питань.

Завдання:

– утвердження цінностей гендерної рівності, толерантності та ненасильства, неприйняття сексизму, гендерно зумовленого насильства та гендерної дискримінації;

- надання знань щодо базових основ теорії гендеру, спеціальних знань щодо гендерної рівності в секторі безпеки і оборони, спрямоване на підвищення загальної чутливості, розуміння та знань про гендерну (не) рівність, подолання гендерних стереотипів;
- вдосконалення знань і навичок застосування міжнародних стандартів щодо впровадження принципу гендерної рівності в збройних силах, зокрема, країн-членів НАТО, а також основ національної політики щодо забезпечення гендерної рівності;
- розвиток уміння аналізувати та виділяти гендерні проблеми сектору безпеки і оборони України;
- формування навичок гендерного аналізу, аудиту, гендерно-чутливого моніторингу, визначення гендерної перспективи та на цій основі розробки перспективних напрямків забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки і оборони України;
- відповідно до гендерних критеріїв забезпечення утворення навичок порівняння та оцінки поточної ситуації та тенденції з очікуваним розвитком, який є результатом запровадження запропонованої гендерної політики;
- розширення знань про поняття, види та прояви гендерної дискримінації в Збройних силах України;
- надання знань про протидію гендерній дискримінації, позитивні приклади протидії гендерній дискримінації та поводження з гендерними скаргами;
- формування знань про роль та форми участі жінок у процесах подолання напруженості та стабілізації ситуацій, у вирішенні збройних конфліктів, у мирних перемовинах та угодах, при переході від конфліктного до постконфліктного суспільства (процесах перехідного правосуддя), миротворчій діяльності.
- конкретизація знань про специфіку реалізації принципу гендерної рівності в ЗСУ в умовах військового конфлікту, постконфліктної ситуації;

– надання знань щодо поняття та видів гендерно зумовленого насильства, вразливих груп до потрапляння в ситуацію гендерно зумовленого насильства,

– формування навичок реагування на факти гендерно зумовленого насильства у роботі з колегами / колежанками та населенням, розробки напрямків попередження і протидії гендерно зумовленого насильства, гендерній дискримінації;

– формування готовності дотримуватись положень міжнародного кодексу етичної поведінки для військовослужбовців і працівників сектору безпеки і оборони (The NATO Code of Conduct), Кодексу честі офіцера Збройних Сил України.

Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Теорія права», «Конституційне право України», «Право Європейського союзу», «Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика», «Історія війн та воєнного мистецтва (у тому числі історія українського війська)», «Статути ЗС України та їх практичне застосування (у т.ч. стройова підготовка)», «Військова педагогіка та психологія (у тому числі лідерство)».

Кореквізити: «Військове право», «Міжнародне гуманітарне право».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН НД 1. Обґрунтовувати суспільну, політичну та професійну необхідність впровадження принципів гендерної рівності, ненасилля, толерантності та неприйняття сексизму в секторі безпеки і оборони України

РН НД 2. Застосовувати гендерні категорії та поняття для характеристики військової служби, векторів розвитку сектору безпеки і оборони України,

оборонної реформи на шляху досягнення повної сумісності Збройних Сил України з відповідними силами держав-членів НАТО.

РН НД 3. Оцінювати вплив гендерних міжнародно-правових стандартів (принципів) на теоретико-доктринальні основи гендерної політики України.

РН НД 4. Оцінювати вплив міжнародних та євроатлантичних стандартів і процедур на модернізацію сил оборони України, а також визначати ключові проблеми імплементації гендерних стандартів в сектор безпеки і оборони України, шляхи їх подолання.

РН НД 5. Оцінювати ефективність поглиблення співпраці з НАТО у напрямку повної сумісності Збройних Сил України з відповідними силами держав-членів НАТО з точки зору забезпечення гендерної рівності.

РН НД 6. Демонструвати знання міжнародних та стандартів НАТО з гендерних питань, порівнювати, критично оцінювати та пропонувати шляхи підвищення ефективності роботи інституту гендерних радників /радниць та координаторів в секторі безпеки і оборони України та в інших країнах.

РН НД 7. Критично оцінювати сучасний стан системи попередження та припинення гендерної дискримінації в секторі безпеки і оборони України.

РН НД 8. Аналізувати достатність та ефективність форм і методів попередження та припинення гендерної дискримінації за ознакою статі з урахуванням закордонного досвіду та позитивних прикладів поведінки з гендерними скаргами, попередження та припинення гендерної дискримінації.

РН НД 9. Застосовувати системні та міжгалузеві знання у сфері покращення операційної ефективності шляхом інтеграції гендерної перспективи, в тому числі для зміни стереотипів та практичної ролі жінок у попередженні та вирішенні збройних конфліктів, досягненні сталого миру.

РН НД 10. Виявляти недоліки правового регулювання військової служби з точки зору забезпечення гендерної рівності, дискутувати з професіоналами та непрофесіоналами з цих питань, пропонувати правові рішення щодо їх подолання та розробляти пропозиції щодо їх усунення.

РН НД 11. Аналізувати сучасний стан та виділяти проблеми попередження та припинення сексуального насильства в секторі безпеки і оборони України та насильства за гендерною ознакою під час збройного конфлікту в Україні.

РН НД 12. Володіти навичками консультування з правових питань планування військових операцій та прийняття управлінських рішень з урахуванням принципу гендерної рівності та гендерної чутливості середовища реалізації.

***Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання***

№ з/п	Аудиторні заняття(контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Теоретико-методологічні засади забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки і оборони.	Теоретико-методологічні засади забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки і оборони.	4
2	International and NATO Framework on Gender Perspective.	International and NATO Framework on Gender Perspective.	4
3	Гендерна політика України в оборонній сфері та основні інструменти гендерного мейнстрімінгу.	Гендерна політика України в оборонній сфері.	6
		Основні інструменти гендерного мейнстрімінгу.	
		Радники та контактні особи (координатори) з гендерних питань.	
4	Шляхи активізації участі жінок в операціях і місіях сил оборони України.	Шляхи активізації участі жінок в операціях і місіях сил оборони України.	6
5.1	Передумови, наслідки та протидія дискримінації за ознакою статі.	Поняття та ознаки дискримінації за ознакою статі.	4
		Попередження і протидія дискримінації за гендерною ознакою	
5.2	Попередження і протидія гендерно зумовленого насильства.	Попередження і протидія гендерно зумовленого насильства.	6

Самостійна робота курсантів (студентів)

Самостійна робота курсантів (студентів) здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, нормативно-правових актів;
- підготовка доповідей із проблемних питань практичного заняття;
- написання есе та рефератів;
- підготовка необхідних матеріалів до активних форм навчання на практичних заняттях;
- виконання тестових і практичних завдань;
- участь у роботі наукового гуртка;
- підготовка до практичних занять, колоквіумів та диференційованого заліку.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у: методичних рекомендаціях до вивчення дисципліни «Гендерна рівність в оборонній сфері».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення

навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти:

1. NATO/EAPC action plan for the implementation of the NATO/EAPC policy on women peace and security. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_t 2016_07/160718-wps-action-plan.pdf
2. Integrating UNSCR 1325 and gender perspective into the NATO command structure: BI-SC Directive 040-001 (Public version). URL: <https://www.act.nato.int/images/stories/structure/genderadvisor/nu0761.pdf>
3. MCM-0009-2015 Military Guidelines on the Prevention of, and Response to, Conflict-related Sexual and Gender-Based Violence. URL: https://www.nato.int/issues/women_nato/2015/MCM-0009-2015_ENG_PDP.pdf

4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Офіційний вісник України. 2010. № 72/1. Спеціальний випуск.
5. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_669#Text
6. Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text>
7. Про національну безпеку України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
8. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 верес. 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
9. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
10. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів : наказ Міністерства соціальної політики України від 7 лют. 2020 р. № 86. URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/5674.html?PrintVersion> .
11. Питання проведення гендерно-правової експертизи : постанова Кабінету Міністрів України від 28 листоп. 2018 р. № 997. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pitannya-provedennya-genderno-pravovoyiekspertizi> .
12. Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна — НАТО на 2021 рік: Указ Президента України № 189/2021 від. 11.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189/2021#Text>
13. Конвенція Організації Об’єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок : міжнар. док. від 18 груд. 1979 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_207

14. Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy>

15. Пекінська декларація : міжнар. док. від 15 верес. 1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_507

16. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» від 20 серпня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#n2>

Література:

Основна література:

1. Women in the Armed Forces. URL: <https://www.sto.nato.int/public/2021-NATO-STO-WIAF-Report-v3.1-2021-04-14.pdf>

2. Збірник інформаційно-методичних матеріалів «Гендерні питання в секторі безпеки», Посібник 3 – Гендерні питання в секторі оборони. URL: <https://www.osce.org/uk/odihr/468957>

3. Методичні рекомендації з інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України. 2021. URL: https://nuou.org.ua/assets/documents/method_recomendations_gender_integration.pdf

4. Оцінка гендерного впливу Сектора безпеки та оборони в Україні була проведена програмою «ООН Жінки» в Україні в рамках глобального проекту структури «ООН Жінки» «Глобальні можливості для жінок, миру та безпеки: Від резолюцій до відповідальності та лідерства» в 2017 році. URL: <https://www.mil.gov.ua/content/gender/Ocinka%20genderного%20vplyvy.pdf>

5. Арнаутова В., Лукічов В., Нікітюк Т. Путівник гендерної інтеграції у Збройних Силах України. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/8/479044.pdf>

6. Словник гендерних термінів присвячений основній термінології в галузі гендеру та фемінізму. URL: <http://a-z-gender.net/ua/genderna-demokratiya.html>

7. Управління сектором безпеки, реформа сектору безпеки та гендерні питання: Збірник інформаційно-методичних матеріалів «Гендерні питання в

секторі безпеки». Женева: ДКЗС, ОБСЄ/БДПЛ, ООН Жінки. 2020. 76 с. URL: <https://www.osce.org/uk/odihr/468957>

8. Словник Європейського інституту з гендерної рівності / пер. М. Бабак, О. Давліканової, М. Дмитрієвої, М. Козир, Л. Компанцевої, К. Левченко, М. Скорик, О. Суислової. Київ : «Вістка», 2021. 170 с. URL: <https://ngo.zt.ua/slovnyc-eigr/>

9. Перелік завдань командира, що стосуються запобігання сексуальному насильству / Міністерство оборони США. URL: <http://www.sapr.mil/public.pdf>

Додаткова література:

1. Cherviakova O.V. Gender equality in defence: challenges and priorities in war (analysis of the Ukraine experience) Гендерна рівність в оборонній сфері: проблеми та пріоритети в умовах воєнного стану (аналіз досвіду України). Visegrad Journal on Human Rights. Issue 2. 2022. P. 149-156. URL: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/06/VJHR_2_2022.pdf

2. Gender Perspectives in the Armed Forces – Publications. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132098.htm

3. Introductory Resource Guide Women, Peace and Human Security: Office of the Secretary General Human Security Unit. 2019. URL: https://natolibguides.info/ld.php?content_id=32437306

4. Concepts and Definitions Women, Peace and Security in NATO: Office of NATO Secretary General's Special Representative for Women, Peace and Security. URL: https://natolibguides.info/ld.php?content_id=32437310

5. Resilience and Resolution A Compendium of Essays on Women, Peace and Security. 2019. URL: https://natolibguides.info/ld.php?content_id=32437819

6. UN Resolution 1325: significant but lacking. URL: <http://peacewomen.org/resource/un-resolution-1325-significant-lacking>

7. Kaminska N. Activities of international organizations in the field of empowerment of women, gender equality. The optimization of protection model for rights and freedoms of ukrainian person : collective monograph / [V. M. Bevzenko, V. A. Bortnyak ect.]. Lv-Torun : SENS, 2019. P. 159–178.

8. Kaminska N., Loshchynkin, O., Romanova, N. The role of the OSCE in ensuring gender equality into policies and practices. *Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools*. 2019. No. 34 (4). P. 87–91.

URL: <https://farplss.org/index.php/journal/article/view/662>

9. Сухорада Г.І., Тверітнєв В.І., Філін В.Г. Забезпечення гендерної рівності щодо змісту фізичної підготовки особового складу. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі*. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 5(49), ч. 3. С. 158 – 163.

10. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство / за ред. Л. Гентош, О. Кісь. Львів : Класика, 2003. 250 с.

11. Жінки. Мир. Безпека : інформ.-навч. посіб. / кол. авт. Київ, 2017. 264 с.

URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/3/386408.pdf>

12. Кашуба М. Гендерний аналіз традиційного українського суспільства. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2005. № 1. С. 18–25.

13. Кімел М. С. Гендероване суспільство : монографія. Київ : Сфера, 2003. 479 с.

14. Марценюк Т., Богдан О. Гендер для всіх. Виклик стереотипам : навч. посіб. Київ : Основи, 2017. 256 с.

15. Мельник Т. М. Правові аспекти гендеру. Основи теорії гендеру : навч. посіб. Київ : К.І.С., 2004. С. 283–326. URL:

http://gender.at.ua/_ld/1/186_osnovy_teorii_g.pdf

16. Кравець В. П., Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерні дослідження: прикладні аспекти : монографія. Тернопіль : Навч. кн. Богдан, 2013. 448 с. 16.

17. Левченко К. Гендерне тяжіння. Харків : Фоліо, 2019. С. 8.

Веб-сайти:

1. NATO, Women, Peace and Security. URL: <https://natolibguides.info/women>
2. DCAF - Geneva Centre for Security Sector Governance, «Гендер та безпека». URL: www.dcaf.ch/gender-and-security
3. ОБСЄ, «Гендерна рівність». URL: <https://www.osce.org/gender-equality>

4. ОБСЄ/БДІПЛ, «Gender and Security Toolkit». URL: <https://www.osce.org/odihr/440831>
5. Peace Operations Training Institute: Study peace and humanitarian relief any place, any time «Gender Perspectives in United Nations Peacekeeping Operations»; URL: <https://www.peaceopstraining.org/courses/gender-perspectives-united-nations-peacekeeping-ops-v2-english/> ; «Gender Awareness» URL: <https://www.peaceopstraining.org/courses/#gender-awareness>
6. RESDAL «Жінки, мир та безпека». URL: https://www.resdal.org/wps_sp
7. Measuring Gender Equality in Science and Engineering: the SAGA Toolkit, SAGA Working Paper 2. Paris, 2017. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002597/259766e.pdf>
8. Візія Збройних Сил України. URL: <https://www.mil.gov.ua/special/news.html?article=55107>

Інтернет-ресурс:

1. Електронний курс на порталі навчальних електронних інформаційних комплексів «НЕІК» «Гендерна рівність в оборонній сфері»: <https://neik.nlu.edu.ua>
2. Електронний курс на порталі «Автоматизована система управління навчальним закладом»: тематика самостійних робіт, методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни, програма навчальної дисципліни, робоча програма навчальної дисципліни, силабус з навчальної дисципліни «Гендерна рівність в оборонній сфері» <https://acsnew.nlu.edu.ua>

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні/семінарські заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові й практичні завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні/семінарські заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks academichnoyi etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf)).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Гендерна рівність в оборонній сфері» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння курсантами (студентами) програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки курсанта (студента) у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння курсантами (студентами) програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи курсантів (студентів) є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна

кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Сума балів за всі види навчальної діяльності
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 - 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 - 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 - 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 - 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 - 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 - 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1 - 34